

УДК 81'42:811.161.3

UDC 81'42:811.161.3

ТИПЫ И ТАКТЫКИ ВЕРБАЛЬНОЙ АГРЕССИИ В ИНТЕРПЕРСОНАЛЬНОЙ КАМУНИКАЦИИ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТКАХ

TYPES AND TACTICS OF VERBAL AGGRESSION IN INTERPERSONAL COMMUNICATION IN SOCIAL NETWORKS

А. В. Доўгаль,

*кандыдат філалагічных навук, дацэнт,
дацэнт кафедры тэарэтычнай і прыкладнай
лінгвістыкі МДУ імя А.А. Куляшова*

A. Douhal,

*PhD in Philology, Associate Professor, Associate
Professor of the Department of Theoretical and
Applied Linguistic, MSU named after A. Kuleshov*

Паступіў у рэдакцыю 07.04.2023.

Received on 07.04.2023.

У артыкуле разглядаецца сутнасць маўленчай агрэсіі як формы канфліктнай эмацыйнай камунікацыі; вызначаюцца тыпы вербальнай агрэсіі ў інтэрнэт-камуніцыі (на прыкладзе інтэрперсанальных зносін у сацыяльных сетках); прадстаўлены маўленчыя тактыкі рэалізацыі прамой і ўскоснай вербальнай агрэсіі; адзначаюцца экспліцытныя і імпліцытныя спосабы выражэння вербальнай агрэсіі. Аўтар прыходзіць да высновы, што вербальная агрэсія ў сацыяльных сетках з'яўляецца свядомай, дэструктыўнай і канфліктагеннай формай маўленчых паводзін, якія грунтуюцца на негатыўным эмацыйным уздзеянні на адрасата.

Ключавыя словы: інтэрперсанальная камунікацыя, вербальная агрэсія, прамая вербальная агрэсія, ўскосная вербальная агрэсія, агрэсіўныя маўленчыя паводзіны, маўленчая тактыка, інтэрнэт-камунікацыя.

The article considers the essence of speech aggression as a form of conflict emotive communication; it identifies the types of verbal aggression in Internet-communication (on the example of interpersonal relations in social networks); it presents the speech tactics of realization of direct and indirect verbal aggression; it defines explicit and implicit ways of expressing verbal aggression. The author comes to the conclusion that verbal aggression in social networks is realized, destructive and conflict-generating form of speech behavior based in negative emotional impact of the recipient.

Keywords: interpersonal communication, verbal aggression, direct verbal aggression, indirect verbal aggression, aggressive speech behavior, speech tactic, Internet-communication.

Інтэрперсанальная камунікацыя прадугледжвае не толькі абмен інфармацыяй і яе інтэрпрэтацыю, але і эмацыйны кантакт паміж партнёрамі. Таму ў працэсе асобна-арыентаваных зносінаў пастаянна ўзнікаюць сітуацыі, якім уласцівы *экспрэсіўныя маўленчыя акты* (паводле тэорыі маўленчых актаў), або *эмацыйныя маўленчыя акты* (тэрмін з навуковых даследаванняў расійскіх лінгвістаў М. Д. Гароднікава, Л. А. Пятроўскай, І. В. Труфановай, Н. А. Трафімавай і інш.).

Інтэрперсанальная камунікацыя ў значнай ступені з'яўляецца эмацыягеннай, г. зн. выклікае ў адрасанта і адрасата эмацыйнае напружанне і суправаджаецца перажываннем разнастайных эмоцый, як пазітыўных, так і негатыўных. Эмацыйнае маўленне партнёраў можа быць як гарманічным, бесканфліктным, так і дэструктыўным, агрэсіўным, скіраваным на канфлікт. Як адзначае В. І. Шахоўскі, «любые маўленчы акт ёсць эмацыйная адаптацыя камунікантаў адзін да аднаго. А калі гэта адаптацыя па розных прычынах адсутнічае, то адбываецца вербальная дуэль, якая суправаджаецца эмацыйнымі строўкамі (ударамі)» [1, с. 93]. Гэта і ёсць паказчык канфлікту і адсутнасці эмацыйнай талерантнасці паміж камунікантамі.

Канфліктныя сітуацыі правакуюць узнікненне негатыўных эмоцый і іх вербалізацыю, і, наадварот, негатыўныя эмоцыі становяцца прычынай канфрантацыі. Адною з формаў канфліктных

камунікатыўных зносінаў з'яўляецца маўленчая агрэсія, якая стала перманентным спадарожнікам сучаснага грамадства, нярэдка дапускаецца, ухваляецца і прапагандуецца ў ім. Мы ўсё часцей сустракаемся з ёй на працы і ў сям'і, на вуліцы і ў грамадскім транспарце, у паліклініцы і краме, на тэлебачанні і ў друкаваных СМІ, у рэальнай і віртуальнай міжасобнай камунікацыі. Яе ўзнікненне і распаўсюджванне абумоўлена шэрагам сацыяльных, эканамічных, палітычных, культурных, дэмаграфічных фактараў. «Дастаткова ўключыць тэлебачанне або паштурхацца ў грамадскім транспарце, і ў вас будучы падставы меркаваць, што дэструктыўныя зносіны адваёўваюць усё больш значную камунікатыўную прастору ва ўсіх без выключэння сферах чалавечай камунікацыі» [2, с. 37]. У многіх сучасных даследаваннях адзначаецца: «жарганізацыя і вульгарызацыя маўлення, рэзкае зніжэнне ўзроўню маўленчай культуры ў цэлым, што з'яўляецца заканамерным вынікам напружанага сацыякультурнага становішча, спараджаюць выпадкі вербальнай агрэсіі» [3, с. 185].

У тлумачальным слоўніку агрэсія вызначаецца як «дэструктыўныя паводзіны або форма адносінаў, якія наўмысна прычыняюць шкоду іншым асобам, аб'ектам напаўнення» [4, с. 36]. Маўленчая агрэсія трактуецца ў лексікаграфічных крыніцах як «маўленчая грубасць у дачыненні да суразмоўніка, якая праяўляецца ў адборы рэзкіх, зняважлівых слоў,

у тым ліку нецэнзурнай лаянкі, насмешлівых інтанацый, у павышэнні гучнасці голасу, у рэзка адмоўных ацэнках суразмоўніка, непрыемных для яго намёках, грубай іроніі і інш.» [5, с. 7], «форма маўленчых паводзін, скіраваных на знявагу ці наўмыснае нанясенне шкоды чалавеку, групе людзей, арганізацыі ці грамадству ў цэлым» [6, с. 562], «мэтанакіраванае камунікатыўнае дзеянне, арыентаванае на тое, каб выклікаць негатыўны эмацыйна-псіхалагічны стан (страх, фрустрацыю і пад.) у аб'екта маўленчага ўздзеяння» [7, с. 88].

Як адзначае Л. Т. Закаян, «у самым агульным выглядзе маўленчую агрэсію можна вызначыць як: а) грубы, абразлівы, крыўдны зварот; <...> б) слоўнае выражэнне негатыўных эмоцый, пачуццяў або намераў у непрымальнай у дадзенай маўленчай сітуацыі форме» [8, с. 48–49]. Агрэсіўнае маўленне з'яўляецца непрыемнай, грубай, варожай, крыўднай, зневажальнай, абразлівай, з'едлівай, а таксама разбуральнай, канфліктнай, неталерантнай, неэкалагічнай формай інтэрперсанальнай камунікацыі. Такая тактыка стварэння камунікатыўнага дысбалансу абіраецца адрасантам свядома, таму выказванні, якія маркіруюцца як агрэсіўныя (г. зн. утрымліваюць вербалізаваныя ў грубай форме абразы, абурэнне, насмешкі, пагрозы, папрокі, патрабаванні і пад.), належаць да эматыўных маўленчых актаў. Сутыкненне камунікантаў спараджае негатыўны эмацыйны клімат і перашкаджае эфектыўнай камунікацыі.

У сучасным лінгвістычным дыскурсе ўжываюцца паралельна некалькі тэрмінаў: *вербальная агрэсія*, *маўленчая агрэсія*, *слоўная агрэсія*, *камунікатыўная агрэсія*. Маўленчая агрэсія можа выражацца як вербальнымі, так і невербальнымі сродкамі (поза, жэсты, міміка, інтанацыя). У нашым артыкуле будзем разглядаць пісьмовыя кантэксты, у якіх агрэсія выражана адзінкамі мовы, таму будзем карыстацца тэрмінам *вербальная агрэсія*.

Відавочна, вербальная агрэсія з'яўляецца наўмысным уздзеяннем аднаго чалавека на другога сродкамі (лексічнымі, граматычнымі, стылістычнымі) мовы, спосабам прычынення маральнай шкоды партнёру / апаненту па камунікацыі праз слова. Інвентар моўных адзінак у такіх эматыўных маўленчых актах выкарыстоўваецца для рэалізацыі цэлага шэрагу тактык вербальнай агрэсіі, а менавіта: тактыка абурэння, папроку, знявагі, пагрозы, насмешкі, з'едлівасці, дэманстрацыі крыўды, перарывання кантакту, канстатацыі некампетэнтнасці, злопажання / адсылу [9, с. 11–12]; абразы, варожай заўвагі, пагрозы, грубага патрабавання, грубай адмовы, папроку, абвінавачвання, іроніі [10, с. 29–30].

У нашым артыкуле разгледзім праяўленне вербальнай агрэсіі на прыкладзе інтэрперсанальнай камунікацыі ў сацыяльных сетках. Сацыяльныя платформы сёння з'яўляюцца шырокай і запатрабаванай пляцоўкай для міжасобасных зносінаў, адметным камунікатыўным асяроддзем, у якім людзі, незалежна ад узросту, полу, месца жыхарства, адукацыі, сацыяльнага статусу, веравызнання, палітычных поглядаў і іншых характарыстык, абменьваюцца пісьмовымі паведамленнямі. Інфармацыйныя нататкі і каментары адлюстроўваюць асабістае меркаванне аўтара / чытача блога адносна прадмета маўлення, падпісчыкі нярэдка выказ-

ваюць сваё стаўленне да аўтара поста або іншых удзельнікаў віртуальнай камунікацыі. Гэтым самым забяспечваецца дыялагічнасць зносін, адваротная сувязь, палемічнасць у рэжыме анлайн. Эмацыйны складнік займае значнае месца ў такіх стасунках, а ў допісах камунікантаў ёсць месца і маўленчай агрэсіі. Інвентар сродкаў рэпрэзентацыі эмоцый у інтэрнэт-камунікацыі досыць разнастайны [11], а сярод вербальных найбольшы эмацыйны зарад маюць лаянкавыя, інвектыўныя выразы.

Фактычным матэрыялам для даследавання сталі беларуска- і рускамоўныя каментарыі (агульная колькасць 100 кантэкстаў) да інфармацыйных постаў беларусіх блогераў у сацыяльнай сетцы «Facebook».

У правядзенні даследавання мы абапіраліся на навуковыя распрацоўкі доктара філалагічных навук Т. А. Варанцовай, на думку якой, маўленчая агрэсія можа разглядацца як «наўмысная дэфармацыя адрасантам камунікатыўнай прасторы адрасата ў маўленчай, аксіялагічнай і кагнітыўнай сферах. Сэнс такой дэфармацыі заключаецца ў наўмысным уцягванні адрасата ў рэальны або патэнцыйны канфлікт у выніку змены status quo ў пазначаных сферах камунікатыўнай прасторы» [12, с. 16].

Аналіз фактычнага матэрыялу дазваляе канстатаваць наяўнасць двух тыпаў інтэрперсанальнай вербальнай агрэсіі ў каментарыях у сацыяльнай сетцы Facebook – прамой і ўскоснай. Абедзве праявы агрэсіўных маўленчых паводзін з'яўляюцца актыўнымі, паколькі выражаюцца моўнымі сродкамі адкрыта.

Праямая вербальная агрэсія (адрасант – прамы адрасат). Гэты тып вербальнай агрэсіі рэалізуецца ў сістэме каардынат «я – ты»: суб'ект і аб'ект маўленчай агрэсіі з'яўляюцца непасрэднымі удзельнікамі камунікацыі. Адрасант паведамлення выступае суб'ектам маўленчай агрэсіі, адрасат – яе аб'ектам. У сеткавай камунікацыі суб'ектам вербальнай агрэсіі найчасцей з'яўляецца чытач, які пакідае каментарый пад інфармацыйным постаем, а аб'ектам – аўтар інфармацыйнага паведамлення або іншы карыстальнік, што пакінуў каментарый. Сустрэкаюцца выпадкі, калі аўтар інфармацыйнага поста сам становіцца суб'ектам маўленчай агрэсіі, уступаючы ў вербальную палеміку з чытачом свайго блога (чытач такім чынам становіцца аб'ектам вербальнай агрэсіі). Мэта прамой агрэсіўнага камунікатыўнага акта – адкрытая маніфестацыя асабістага негатыўнага стаўлення аднаго чалавека да іншага ў грубай, зневажальнай, абразлівай слоўнай форме.

Ускосная вербальная агрэсія (адрасант – ускосны адрасат). Такая вербальная агрэсія здзяйсняецца ў каардынатах «я – ён»: яе адметнасцю з'яўляецца адсутнасць аб'екта маўленчай агрэсіі ў камунікатыўнай сітуацыі, але прысутнасць яго ў маўленні ў якасці рэферэнта, г. зн. адрасат паведамлення (аўтар інфармацыйнага поста, іншыя чытачы) і аб'ект маўленчай агрэсіі (трэцяя асоба, пра якую ідзе размова) – розныя асобы. У дачыненні да такіх аб'ектаў «можна гаварыць пра ўскосную адрасцыю агрэсіі, якая праяўляецца ў дадзеным выпадку як стратэгія дыскрэдытацыі» [12, с. 17]. Аб'ектам агрэсіі можа з'яўляцца канкрэтная асоба або група асоб, якія ў пэўнай ступені знаёмыя адрасату паведамлення (неабавязкова асабіста, але

адресат ведае, пра каго ідзе размова). Ад гэтага залежыць паспяховасць камунікатыўнай інтэнцыі адресанта – выклікаць у адресата негатыўнае стаўленне да аб'екта выказвання (трэцяй асобы). Чаканы прагматычны эффект камунікатыўнага ўздзеяння ў такім выпадку заключаецца ў навязванні адресату негатыўных ацэнак асобы, пра якую ідзе размова.

У выніку аналізу фактычнага матэрыялу было ўстаноўлена, што для рэалізацыі як прамой (ПВА), так і ўскоснай вербальнай агрэсіі (УВА) агульнымі будучы наступныя тактыкі:

1) тактыка абразы (грубы, крыўдны, зняважлівы зварот да адресата). Прыклады кантэкстаў (падаюцца з захаваннем аўтарскай арфаграфіі і пунктуацыі):

ПВА: *И ещё ты полнейшее хамло с униженным чувством собственного достоинства.*

УВА: *Брудны, агідны, мязотнапакасны чалавек, адно імя якога згадваць – сябе не паважыць.*

У межах гэтай тактыкі былі заўважаны выпадкі маўленчай прамой самаагрэсіі, калі і суб'ектам, і аб'ектам агрэсіі з'яўляецца сам адресант. Яна праяўляецца як самаазыявага, самаабраза, напрыклад: *Вынужден признать, ты меня победил. Ты – настоящий мужик, а я – законченный придурок. На этом и остановимся. Хорошего дня.*

На лексічным узроўні маркерамі маўленчай агрэсіі ў такіх выказваннях будучы негатыўна-ацэначныя эматывы – найменні аб'екта агрэсіі (*мудак, равнодушные особи, клоун, крысы, тупое жлаб'ё, дармаеды* і інш.).

Сацыяльныя сеткі даюць камунікантам практычна абсалютную свабоду самавыражэння і словатворчасці, таму, акрамя ўзуальных, у віртуальнай камунікацыі шырока ўжываюцца аўтарскія негатыўна-ацэначныя неалагізмы (*быдлобомж, звезду, диблоид, мудаканы, ублюдосина* і інш.);

2) тактыка абурэння (моцнае незадавальненне дзеяннямі адресата, якасцямі яго асобы, яго пазіцыяй або меркаваннем, яго ўчынкамі або выказваннямі):

ПВА: *Из какой пещеры вы выплезли на свет белый??? Откуда это «мужчина зарабатывает, женщина транжирит»?*

УВА: *Как можно быть такими равнодушными особями??? настолько бесчеловечными моральными уродами???*

Такім агрэсіўным актам характэрна пыталына-клічная інтанацыя, што ў каментарыях часта перадаецца праз дубліраванне і спалучэнне знакаў прыпынку – клічнікаў і пыталынікаў (*Когда мы уже научимся ценить своё!!!! А не подбирать чужие объедки!!! ?????*);

3) тактыка заўвагі (негатыўная ацэнка дзеянняў, выказванняў адресата ў форме грубай канстатацыі факта):

ПВА: *Ты ж Моська, а на слона тывкаешь.*

УВА: *Жарсьць. Калі папкі-мамкі былі чаркашварка, то дзеткі і на хлеб з вадой зарабіць не здолеюць;*

4) тактыка патрабавання (просьбы, заклікі, рэкамендацыі, пажаданні, прапановы, парады, выказаныя ў агрэсіўнай форме). Прыклады кантэкстаў:

ПВА: *Дык ня гаўкай, супакойся!; Хватит ахинею нести!!!*

УВА: *Свои слова они пусть свернут в трубочку, наклоняют кончик и засунут в то место, которым думают!*

Граматычнымі маркерамі грубага патрабавання, як правіла, выступаюць імператыўныя формы дзеяслова або формы абвеснага і ўмоўнага ладу ў значэнні загаднага;

5) тактыка папроку (абвінавачванне, дакор, асуджэнне дзеянняў або выказванняў адресата), напрыклад:

ПВА: *Мне падаецца, што зараз занадта белае паліто апранаеш. Лёгка гнаць на каго-небудзь, сядзячы ва ўтульным крэсле.*

УВА: *Такие как они только мычали и жевали, а теперь громко кричат, что кому делать нужно;*

6) тактыка ігнаравання адресата. Такая мадэль маўленчых паводзін грунтуецца на ігнараванні асобы прысутнага адресата, адмаўленне яго ідэнтыфікацыі, свядомае паніжэнне яго статусу. Гэта схаваная (імпліцытная) вербальная агрэсія, лексічнымі маркерамі якой выступаюць, напрыклад, займеннікі (*хтосьці, ён / яна / яго*), звароты па полавай або прафесійнай прымеце, абагуленая лексема *аўтар*. Напрыклад:

ПВА: *Мне здаецца, у кагосьці мозг канчаткова дэфармаваўся;*

УВА: *Оно правда – такое уцербное?;*

7) тактыка сарказму (з'едлівая, злосная насмешка, кпівая заўвага), напрыклад:

ПВА: *Вы просто сказочный диблоид. Я вас в свою коллекцию забираю. Давно таких роскошных экземпляров не попадалось.*

УВА: (пра глядачоў, якія наведальні канцэрт эстраднага спевака) *Поросятам сыпят комбикорм, а они и рады.*

Сярод усіх разгледжаных тактык сарказм вылучаецца тым, што грунтуецца на супярэчнасці літаральнага і схаванага сэнсаў, таму маўленчая агрэсія выражаецца ў такіх выказваннях імпліцытна.

У навуковых працах, прысвечаных маўленчай агрэсіі, вылучаецца тактыка пагрозы (запалохванне, выказванне намеру прычыніць адресату фізічную, маральную ці іншую шкоду, калі не будзе выканана патрабаванае дзеянне). Аднак у прааналізаваным матэрыяле яна не выяўлена, што можа тлумачыцца немагчымасцю здзяйснення злоснага намеру, бо адресант і адресат могуць быць незнаёмымі або толькі віртуальна знаёмымі людзьмі, у іх можа быць розная геалакацыя (яны знаходзяцца ў розных гарадах, краінах), аўтар блога мае магчымасць абмежаваць карыстальніку доступ да сваёй старонкі (забаніць), і, што не менш важна, за публічную пагрозу прадугледжана юрыдычная адказнасць.

Адзначым, што агрэсіўныя маўленчыя акты могуць сумяшчаць у сабе некалькі тактык, што тлумачыцца імкненнем адресанта рэалізаваць розныя інтэнцыі. Напрыклад: *Мо, хопіць ужо «харэкаць» і казаць іншым, што маюць рабіць, як тупое жлаб'ё! (грубае патрабаванне суправажэцца абразлівым зваротам да адресата); Жалкий и смешной))) эко тебя зацепило))) иди мамке в юбку поплачь (вербалізуюцца абраза і саркастычная заўвага). Самым частотным маркерам вербальнай агрэсіі, па нашых назіраннях, з'яўляюцца негатыўныя эматыўна-ацэначныя лексемы, якія ўжываюцца для грубага, абразлівага*

наймення адрасата, у тым ліку лаянкавыя звароты да яго, намінацыі дзеянняў, прадметаў рэчаіснасці, іх прымет і ўласцівасцей.

Такім чынам, маўленчая агрэсія – гэта мэтанакіраваная, свядомая, канфліктагенная паводзіны, якія грунтуюцца на негатыўным эмацыйным уздзеянні на адрасата і могуць выражацца вербальнымі і невербальнымі сродкамі. У інтэрперсальным інтэрнэт-дыскурсе яна з’яўляецца вербальнай і рэалізуецца праз шэраг тактык, напрыклад: абразы, абурэння, заўвагі, патрабавання, папроку, ігнаравання адрасата, сарказму. Вербальная агрэсія ў сацыяльных сетках можа выражацца як экспліцытна (агрэсія адкрытая, непасрэдная, лёгкая «счыт-

ваецца» адрасатам), так і імпліцытна (агрэсія схаваная, замаскіраваная, не заўсёды распазнаецца адрасатам). Як і любая камунікацыя, інтэрнэт-зносіны адлюстроўваюць стан сучаснага грамадства, таму праявы вербальнай агрэсіі сведчаць пра сацыяльную напружанасць у грамадстве, канфрантацыю паміж людзьмі, а наўмысны выбар такой стратэгіі маўленчых паводзін не спрыяе эфектыўнай камунікацыі ў цэлым. Вывучэнне лінгвістамі маўленчай агрэсіі перадусім скіравана на выпрацоўку стратэгіі і тактык камфортнай, пазітыўнай, экалагічна камунікацыі, павышэнню ўзроўню эмацыйнага інтэлекту грамадства як у рэальнай, так і віртуальнай сферах зносін.

ЛІТАРАТУРА

1. Шаховский, В. И. Проблема эмоциональной толерантности / нетолерантности в межкультурном / межперсональном речевом общении / В. И. Шаховский // Язык и эмоции в аспекте лингвокультурологии : учебное пособие / В. И. Шаховский. – Волгоград : Изд-во ВГПУ «Перемена», 2009. – С. 90–98.
2. Волкова, А. Я. Эмоции как мотивационная основа деструктивной коммуникации / А. Я. Волкова // Lingua mobilis. – 2012. – № 4 (37). – С. 36–43.
3. Якимова, Н. С. Вербальная агрессия как актуальный феномен современного общества / Н. С. Якимова // Вестник Кемеровского государственного университета. – 2011. – № 1. – С. 184–187.
4. Агрэсія // Тлумачальны слоўнік слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65 000 слоў / уклад. : І. Л. Капылоў ; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – С. 36.
5. Романова, Н. Н. Агрессия (агрессивность) речевая / Н. Н. Романова // Словарь. Культура речевого общения : этика, прагматика, психология / Н. Н. Романова, А. В. Филиппов. – Москва : Флинта : Наука, 2016. – С. 7.
6. Завьялова, О. Н. Речевая агрессия / О. Н. Завьялова // Культура русской речи : энцикл. словарь-справочник / под ред. Л. Ю. Иванова [и др.]. – М. : Флинта : Наука, 2003. – С. 562–564.
7. Седов, К. Ф. Агрессия и манипуляция в повседневной коммуникации / К. Ф. Седов // Юрислингвистика. – 2005. – № 6. – С. 87–104.
8. Закоян, Л. М. Речевая агрессия как предмет лингвистических научных исследований / Л. М. Закоян // Полилингвистика и транскультурные практики. – 2008. – № 2. – С. 46–52.
9. Якимова, Н. С. Средства выражения вербальной агрессии в контексте экспериментального изучения лингвокультур : автореферат дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Н. С. Якимова ; Кемер. гос. ун-т. – Кемерово, 2012. – 22 с.
10. Сидорова, Е. Ю. Вербальная агрессия как коммуникативно-прагматическое явление / Е. Ю. Сидорова // Вестник Томского государственного университета. – 2009. – № 319. – С. 28–31.
11. Доўгаль, А. В. Спосабы трансляцыі эмоцый у інтэрнэт-камунікацыі / А. В. Доўгаль // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – VII : сборник научных статей / под ред. Е. Е. Иванова. – Могилев : МГУ имени А.А. Кулешова, 2021. – С. 57–63.
12. Воронцова, Т. А. Речевая агрессия : коммуникативно-дискурсивный подход : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19 / Т. А. Воронцова ; Челяб. гос. ун-т. – Челябинск, 2006. – 43 с.

REFERENCES

1. Shahovskij, V. I. Problema emocional'noj tolerantnosti / netolerantnosti v mezhkult'urnom / mezhpersonal'nom rechevom obshchenii / V. I. Shahovskij // Yazyk i emocii v aspekte lingvokulturologii : uchebnoe posobie / V. I. Shahovskij. – Volgograd : Izd-vo VGPU «Peremena», 2009. – S. 90–98.
2. Volkova, A. Ya. Emocii kak motivacionnaya osnova destruktivnoj kommunikacii / A. Ya. Volkova // Lingua mobilis. – 2012. – № 4 (37). – S. 36–43.
3. Yakimova, N. S. Verbal'naya agressiya kak aktual'nyj fenomen sovremennogo obshchestva / N. S. Yakimova // Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2011. – № 1. – S. 184–187.
4. Agresiya // Tlumachal'ny sloŭnik sloŭnik belaruskaj litaraturnaj movy : bol'sh za 65 000 sloŭ / uklad. : I. L. Kapyloŭ ; pad red. I. L. Kapylova. – Minsk : Belaruskaya Encyklopedyja imya Petrusya Broŭki, 2016. – S. 36.
5. Romanova, N. N. Agressiya (agressivnost') rechevaya / N. N. Romanova // Slovar'. Kul'tura rechevogo obshcheniya : etika, pragmatika, psihologiya / N. N. Romanova, A. V. Filip'pov. – Moskva : Flinta : Nauka, 2016. – S. 7.
6. Zav'yalova, O. N. Rechevaya agressiya / O. N. Zav'yalova // Kul'tura russkoj rechi : encikl. slovar'-spravochnik / pod red. L. Yu. Ivanova [i dr.]. – M. : Flinta : Nauka, 2003. – S. 562–564.
7. Sedov, K. F. Agressiya i manipulyaciya v povsednevnoj kommunikacii / K. F. Sedov // Yurilingvistika. – 2005. – № 6. – S. 87–104.
8. Zakoyan, L. M. Rechevaya agressiya kak predmet lingvisticheskikh nauchnyh issledovanij / L. M. Zakoyan // Polilingvial'nost' i transkulturnye praktiki. – 2008. – № 2. – S. 46–52.
9. Yakimova, N. S. Sredstva vyrazheniya verbal'noj agressii v kontekste eksperimental'nogo izucheniya lingvokul'tur : avtoreferat dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.19 / N. S. Yakimova ; Kemer. gos. un-t. – Kemerovo, 2012. – 22 s.
10. Sidorova, E. Yu. Verbal'naya agressiya kak kommunikativno-pragmaticheskoe yavlenie / E. Yu. Sidorova // Vestnik Tom'skogo gosudarstvennogo universiteta. – 2009. – № 319. – S. 28–31.
11. Doŭgal', A. V. Sposaby translyacii emocij u internet-kamunikacii / A. V. Doŭgal' // Vostochnoslavjanskije yazyki i literatury v evropejskom kontekste – VII : sbornik nauchnyh statej / pod red. E. E. Ivanova. – Mogilev : MGU imeni A.A. Kuleshova, 2021. – S. 57–63.
12. Voroncova, T. A. Rechevaya agressiya : kommunikativno-diskursivnyj podhod : avtoref. dis. ... d-ra filol. nauk : 10.02.19 / T. A. Voroncova ; Chelyab. gos. un-t. – Chelyabinsk, 2006. – 43 s.